

könyvére, amelyet Borsa Gedeon 1975-ben a stuttgarti Württembergische Landesbibliothek-ban talált meg.

Mint bibliográfus a Szabó Károly által megkezdett úton halad, könyv- és nyomdatörténészként pedig Fitz József utódjának tarthatjuk. A régi könyvekre irányuló, több évtizedes kutatásai fejlesztették ki benne azt a képességet, hogy a nyomtatványok formai sajátosságait elemezve, sokszor egy-egy lapnyi töredékből is olyan következtetéseket tud levonni, amelyekhez más úton, más diszciplínák kutatói nem képesek eljutni. Számos magyar és idegen nyelvű tanulmányban publikálta eme újszerű megközelítéssel elért eredményeit XV–XVIII. századi nyomdáink és nyomdászaink működésére, termékeire vonatkozóan. Módszerével iskolát is teremtett. Könyvtáros kollégái és tanítványai köréből verbuválódott lelkes gárda munkálkodik vezetésével a XVI–XVIII. századi hazai nyomdák betűtípus-repertóriumának elkészítésén.

Az európai könyvkultúrára vonatkozó munkáinak – mivel érdeklődési köre nem szűkül le a hazai nyomdászati- és könyvtörténetre – legjelentősebb gyűmölése a *Clavis typographorum librorumque Italiae 1465–1600*. (Budapest–Baden-Baden 1980) című kézikönyv. Nemzetközi tekintélyének és elismerésének szép bizonyítéka, hogy a wolfenbütteli *Arbeitskreis für Geschichte des Buchwesens* igazgatásával megbízott 14 fős gremium egyik tagja.

Kitűnő és páratlan szaktudása hihetetlen munkabírással párosul. Végtelenül igényes munkatársaival és elsősorban önmagával szemben. Ugyanakkor mindig is segítségre készen, jóindulattal és tapintattal kíséri mások munkáját. Nem tűz ki mindenki, akinek megadatott, hogy hosszabb vagy rövidebb ideig irányításával munkálkodjék, hálaival gondol rá mint önzetlen szakmai segítőjére és humánus főnökre.

Születésnapjára e lap hasábjairól is szeretettel kívánunk további sikerekben és eredményekben gazdag, egészséggel teli évtizedeket a bibliográfiai és könyvtörténeti kutatások további felvirágoztatására és mindannyiunk örömére!

Vásárhelyi Judit

Kiss József hatvanéves

Tudományos pályája a kéziratos énekeskönyvek vizsgálatával indult. Doktori disszertációjának tárgya a Dersi Biás daloskönyv volt. A közzöntököt tartalmazó, XVIII. századi, erdélyi daloskönyvről írott tanulmányában sok érdekes, elvi értékű megállapítást tett a népköltészet sajátosságairól. A kéziratos énekköltészetben való jártasságát első, igazán nagy szabású publikációjának készítésekor, Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteményének kritikai kiadásában hasznosította: ő gondozta az ő és új, mintegy ötödfélszáz énekek szövegét és írt hozzájuk összehasonlító jegyzeteket.

Életművének legnagyobb része azonban a Petőfire vonatkozó kutatások eredményeiből áll. Munkásságának terjedelmét nem is lehet teljesen átlátni, tudjuk pl., hogy évekig dolgozott egy teljességre törekvő Petőfi-bibliográfián, előbb a megjelenés reményében, majd a megjelenés reménye nélkül. Nagy része volt a második Petőfi kritikai kiadás befejezésében – négy impozáns kötet munkatársa volt –, majd a harmadik elindításában, amelyből eddig a versek első kötete jelent meg. Olyan alapkutatót végez tehát, amely nagyon időigényes tevékenység és ezért többnyire a tudománynak, nem pedig a tudósnak hoz hasznát. Kiss József azok közé a tudósok közé tartozik, akiknél mindig a tudomány szempontjai állnak előtérben: szövegkiadásait és más műveit kifogástalan pontosság, az adatok teljessége és logikus elrendezése jellemzi. A tudomány iránti odaadása, segítőkészsége legendás. Gondosan végigolvassa mániás Petőfi-kutató öregurak több ezer oldalas dolgozatait: hátha van bennük egy-két használható adat. Petőfi életművével kapcsolatban alighanem mindent tud, amit ma filológusnak és textológusnak tudni lehet, ha kérdezzük tőle valamit, válaszai miniatűr tanulmányokkal érnek fel.

Lelkes oda- és bölcs megadással végzi társadalmi munkáit is. A Textológiai Bizottság társelnöke, részben neki köszönhető tehát, hogy a kritikai kiadások ügye, változó lendülettel ugyan, de halad előre és elsősorban az ő titkári tevékenységének az eredménye, hogy az Intézet szakszervezeti munkájának immár városszerte is jó híre van.

A gyakran fárasztó és szárazító munkákat a humor nedvével ellensúlyozza. Akinek alkalma volt már Kiss Józseffel egy kis „karintizásra” vagy „svejkezésre”, az tudja, hogy milyen mély érzéke van a

humor, a komikus iránt. De ő ezt is a tudomány érdekében hasznosítja: megvédendő kandidátusi téziseit – stílszerűen – a komikum tárgyköréből készíti.

Ehhez és a többi munkájához szívből kívánunk mindannyian jó egészséget és sok sikert.

Stoll Béla

Lukácsy Sándor hatvanéves

Lukácsy Sándor a felszabadulás után kibontakozó új magyar értelmiség vezető képviselőjeként indult pályáján. 1923. április 11-én született Csornán, az Eötvös Kollégium tagjaként a budapesti egyetemen végezte tanulmányait, majd hamarosan a fiatal magyar értelmiség folyóiratának, a Valóságnak szerkesztői között dolgozott. Nagy szerepet vállalt a felszabadulást követő esztendőik irodalmi és közéleti vitáiban, később a könyvkiadás szervezésében a Népművelési Minisztérium könyvkiadó osztályának vezetőjeként. Értékes munkát végzett a magyar történelem és irodalom forradalmi hagyományainak gondozásában, antológiákat szerkesztett, szöveggyűjteményeket és irodalomtörténeti dokumentumokat adott közre, általában a reformkor és a szabadságharc időszakából. Közéjük tartoznak *Kossuth zászlaja alatt* (1951), *Haladó kritikánk Bessenyeitől Adyig* (1952), *Kossuth* (1952), *Rabszolga Washington sírjánál* (Kossuth emigránstársainak írásai Amerikáról, 1953), *A halhatatlan szabadság dala* (Írások Petőfiről, 1953), *Kortársak nagy írókról* (1954, 1956) című kiadványai, illetve a Balassa Lászlóval közösen sajtó alá rendezett *Vörösmarty Mihály. 1800–1855* (1955) című irodalomtörténeti dokumentumgyűjtemény. Közreadta, illetve kísérő tanulmánnyal látta el Eötvös Károly (1952), Bajza József (1954), Váli Mari (1955), Papp Dániel (1957) a reformkori életképirók (1958), Erdélyi János (1961), Vajda Péter (1972) és mások műveit, sajtó alá rendezte Eötvös József Szalay Lászlóhoz írott leveleit (1967), *Szamártestamentum* címmel összeállította a középkori francia mesék és boházatok antológiáját (1962). Közben közéleti vitákban hallatta szavát, folyóiratszerkesztésre készült, részt vállalt az ötvenes évek közepének irodalompolitikai küzdelmeiben. Nagy szerepe volt abban, hogy irodalomtörténetírásunk megszabadult a szektás-dogmatikus gondolkodás kötelező sablonjaitól.

A hatvanas évek elején az Irodalomtudományi Intézetben folyó Petőfi-kutatások irányítója, az Intézet tizenkilencedik századi kutatásokkal foglalkozó osztályának vezetője lett. A tőle megszokott lendülettel fogott hozzá a költő világnézetének irodalomtörténeti vizsgálatához és bemutatásához. Idehaza és külföldön végzett kutatásai nyomán a francia szocializmus ideológusainál fedezte fel Petőfi Sándor forradalmi eszméinek forrását, ekkor jelentek meg *Petőfi és Cabet* (1966), illetve „... és piros zászlókkal” (1967–1968) című tanulmányai. A megújuló Petőfi-kutatások eredményeként szerkesztette – Varga Jánossal együtt – a *Petőfi és kora* (1970) című tanulmánykötetet, s reformkori irodalmunk gondozásának jegyében rendezte sajtó alá egy-egy kölcsével (*A Hymnus költője*, 1974), illetve Vörösmartyval („Ragyognak tettei...”, Horváth Károllyal és Szőrényi Lászlóval közösen, 1975) foglalkozó tanulmánygyűjteményt. Tudományos eredményei feltűnőek voltak, a viták persze nem maradtak el: Lukácsy Sándor összefoglaló munkája azóta is az íróasztalfiókban várja a kiadói érdeklődést, remélhetőleg ennek a várakozásnak nem kell sokáig tartania. Voltak esztendőik, midőn úgy tetszett, hogy Lukácsy visszavonulóban van a tudományos közélet vitáiból, munkássága mostanában élénkült meg ismét: irodalomtörténeti „kincsásaival”, elfelejtett írók körül végzett felfedező munkájával, kritikai és képzőművészeti tanulmányaival mind gyakrabban találkozunk a folyóiratokban. Hatvanadik születésnapján ehhez a megújuló munkához kívánunk neki fiatalos kedvet és friss erőt.

Pomogáts Béla